

На загад нацыі

(Заканчэнне)

нага ідэалу — у мя незалежнасці. Ідэя «ніху» мы не здабудзем сабе месца ў паваньня, мусім не для собскае ка-

незалежнасці сталася усеадымнай, літычным съвеце. Адно з галоўных за-

рысьці съцвердзіць, што спорная част-

ка эміграцыі надзвіца мауківай, маукілі-

з роднага краю апошніе ярмо дзяржаў-

на

сінтызуючай ідэя для ўсяго нашага

даныну зміяшаеца ў тым, как спра-

магчыся вынесыць беларускую справу

на апятою, абыяваеца і ў плашчыні

на падзею прыскорыу акт поўнага азвеш-

на

што яна стала народнай съведамасці

трэза прыклады для дасыгнення гэтая

мэты. Чым больш ды галаснай будзе

на падзею прыклады для дасыгнення

на падзею прыклады для дасыгнення

на

і ў гэтым ейна неадольная ды пера-

можная сіла. Найменшае збоічанне ад

гэтая ідэя ёсьць зрадай у нашых умовах.

на падзею прыклады для дасыгнення

на падзею прыклады для дасыгнення

на

Ікое-ж месца заімае беларуская эми-

грацыя ў гэтым народным ходаньні?

Нікак на эміграцію самой гісторыі

на падзею прыклады для дасыгнення

на падзею прыклады для дасыгнення

на

ускладзена асаолівай ролі.

Ужо адно тое, што на выгнанні зна-

ходзіцца Рада БНР з ягоным прэзы-

днітам, як адзіна запраўдным рэпрозан-

тантам нашага народу, — прамауляе са-

на

мо за сябе.

Заслуга нашае эміграцыі самперш

на падзею прыклады для дасыгнення

на падзею прыклады для дасыгнення

на падзею прыклады для дасыгнення

на

тым, што яна, бадай як нікто, прычыні-

лася да папулярызацыі Бацькаўчыны,

імя ейнага народу сірд землякічні-

га съвету, які да гэтага мала, а то й зу-

сім нічога на ведаў пра нас. Усё, што

на

робіцца ў гэтым кіруку — ад узделу

нашае эміграцыі ў палітычных акцыях

памяяленых бальшавізмам нарадау, ад

выставаў народнага маства ў выступі-

лініи, амансамблі ў звязчайнае інфар-

на

майчынне дэвадзікі пра Беларусь — трэза

горача вітаць, бо ѿсё гэта съкіравана да

аднае мэты: расказаць пра край забра-

ны, пра шматмільныя народ, які мае

свою гісторыю, багатую народную куль-

на

ту, сваю адменную псыхалегію, пра

народ, у якога гвалтам адбрабіл ягоно

нацыянальную гаспадарсць-съвянасць,

але не асілілі адабраць волі й наважа-

насць аддаваць адвароне.

на

Людзі вымушана пакінулі Бацькаў-

чыну, але пашылі ў съвет з пачуцця-

мі й думкамі пра ёе ды наважылі аплю-

ляваць перад вольным съветам, каб ё

заступісі аб ѿсь-бы-на пачатае пачу-

на

голос пратэсту памяяленага народу.

І капі ўзяць на ўвагу, што бадай яням

такі падзея на першы пагляд ні-

значнага — дык збярэцца спорная дзя-

лінка. Хіба найважнейшае ў гэтым спра-

на

ве тое, што яна зъяўляеца выражэні-

нем тое-ж ідэя, якай ўвасоблена і ў

векапомным Сакавіковым Акце.

Але мы апынуліся на эміграцыі ў над-

зъяўчайнае адказы мамент, у пералом-

на

ную часіну.

Да гэтага часу дзейнасць нашае эмі-

грацыі насліда певажнай культурніцкі

характар. Кажднаму зразумела вялікае

значанье культурна-нацыянальнай пра-

на

цы, асабліва для беларускай эміграцыі.

Але запыніцца съяніні на гэтым будзе

азначанца неразуменне гісторычнае важ-

насць маменту, будзе азначанца плюс-

ці ў хвасце ды апынуцца наводы бе-

на

ліхаманкава наспявальных палітычна-

грамадзікі падзея, з якімі ў канцовы

выніку звязаны ў лёс нашае Бацькаў-

шыні.

Недараўальним злачынствам будзе,

на

калі мы апнінімся ў ролі адно старон-

іх рэгістратараў падзеяў.

Галоўная увага мусіць быць съкірава-

на ўсіх падзеях, якіх будзе

звязаны народы Беларусь, на падзеях

на

звязаны народы Беларусь, на падзеях

на

звязаны народы Беларусь, на падзеях

на

звязаны народы Беларусь, на падзеях

на

звязаны народы Беларусь, на падзеях

на

звязаны народы Беларусь, на падзеях

на

звязаны народы Беларусь, на падзеях

на

звязаны народы Беларусь, на падзеях

на

звязаны народы Беларусь, на падзеях

звязаны народы Беларусь, на падзеях

звязаны народы Беларусь, на падзеях

з

Ад сіняга неба да шэрай зямлі

Трыццацілетні творчы шлях Натальлі Арсеньневай^{*})

Усё, што у сэрцы жыве і пле, —
Вершы мае...

Н. Арсеньнева

ПЕРШЫЯ АКОРДЫ

Як ня любіць мне восені залатую,
Калі праз вогрэту асін густую
Тон прабіаеца чырвоны — слáуны

тон —

І ў золаце стаіць маўклівы, пышны клён?

Вось першыя мастацкія акорды, зг якімі Натальля Арсеньнева паяўляеца ў нашай літаратуры 30 гадоў таму. Так пачынае ейны першы друкаваны і адзін з першых напісаных наагул вершы — «Восень».

Гэты абрэз маестычнай у сваёй задумнай красе восені з выносымі, залітымі золатам і яркаю чырванинай, маўклівымі клёнамі ды асінамі, гэтае выражанае ў вершы захапленне красою прыроды, зьяўлююца характеристычнымі для першай, пачатковай пары літаратурнай творчысці Арсеньевай. Аддаець, адбіць у сваіх творах усю гармонію навакольных хвараў і гукава пазікі і ставіць сабе за галоўную мастацкую задачу. Сонца вясінныя першыя косьбы, Грукат крыніца і раннія росы, Восені жоўта-чырвонай адцені,

Смуткі зъяркания, начы лятуценіні.

Сэрца развагі і сэрца парывы, Песьні, што ўлетку пльвуць панад нівы, Плач лясунка, карарад русалчыны,

Чары і зводы начое часыны, Смутнай балотніцы съемех, прычтантанье,

Роднай старонкі ціхое каханье,

Усё, што ў сэрцы жыве і пле, —

Вершы мае...

Такое мастацкае «кредо» і праграма, якім Арсеньнева пачынае свой першы зборнік вершаў з 1927 г. «Пад сінім небам».

Пра «весені жоўта-чырвонай адцені» ды «сонца вясінныя першыя косьбы», пра красу прыроды Беларусі наагул, пеўна-ж, пісалі ў нас і раней нашыя пазыты-нашаніўцы. Ды ў іхных апісаньнях цяжка знайсці той узыншаны, маўжорны тон мальянскага захапленення хараством роднае зімлі, як гэта сустракаем у Арсеньевай. Пераважаючы, тыповы для іх, абрэз нашай зімлі, гэта бедная краіна з шэраю, няцікало прыродаю. Нават і краса ёйная апейвалася звычайна з тыповыми нашаніўкамі сэнтимэнталізмом, съязлівым расчуленінем. Падыход такі склаўся не бяз выдатнага ўплыву ведамага расейскага народніцтва.

Як бачым, у зусім іншыя тоны ўдарае Натальля Арсеньнева з сваіх першых мастацкіх акордаў. Не съязлівая расчуленасць ды бідзавальніцкі сум, а гордае захапленне з хараства бацькай-шыны стающе аснаўнымі рысамі пісьніярскай творчысці Арсеньевай. Някволы, расчулены пэсімістичны сэнтимэнталізм, а жыцьціцадасны жыцьцёвый аптымізм — лейтамтый мастацкага съвестаадчуўшанія пазікі.

Гэтае, у прынцыпе аптымістичнае су-

^{*}) Рэфэрят чытаны на вечары, ладжаным Беларускім Інстытутам Навукі і Мастацтва ў Нью-Ёрку 15 сакавіка с.г., для адзначэння трыццацілетція літаратурнай творчысці Натальлі Арсеньневай.

процьлежнае нашаніўкам съветаадчу-ганыні. У 1922 г. пісьніярка выходзіць хадзя і съцілага, літаратурнага жыцьця, замуж. Два гады пазней яна ўжо мае кладзе сваё выразнае таўро на далей-двох сыноў.

Другая, вельмі няспрыяючая творчысці реч, — пісьніярка жыцьцё-па-літычнымі абставінамі змушаная пакінуць Вільню — культурна-нацыянальны цэнтр усяго духовага жыцьця Захадніяй Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-нацыянальнае жыцьцё ў Захадній Беларусі паддаецца ўтрымася ўзёрстасцю асмылія-Беларусі. А да Вільні яна была мошна душаныя безаглядна паліцыйна ру-прывязаная ад дзён свайго маленства.

Беларуское культурна-на

Ад сіняга неба да шерай зямлі Новыя вершы Натальлі Арсеньевай

(Прадаўжэнне)

першым зборніку была іх значная колькасць. Цяпер-жа яны выразна задамінавалі над усёй тэматыкай новага зборніка.

Чаму якраз хварбы ды настроі за-думнай, элегійнай восені найбольш чар-равалі паэтычную вобразнасць пись-піскі, сказаць цікава. Але вось гэта краса апляйна ёю як у нікога з іншых нашых паэтаў. Цікава будзе адцемець, чаму і ў другой нашай пісніяркі, Ліры-сы Геніюш, мы таксама сустракаем не-абыякавыя адносіны да восені. І ў сей-нім першым зборніку цэлы разьдзел прысьвачаны самой восені да сейнім паэстрам. Калі пісніярка некалі сваім ўжо першымі тонамі выразна й станоўка стала на новыя літаратурныя пази-тывы, супроцьлежкі ў шмат чым ста-райшым нашаніўскім, дык усё-ж у зборніку «Пад сінім небам» яшчэ на каж-ных кроку натыкаемся на старыя, на-шаніўскія рэжыўты. Цэлы разьдзел «Зачараўаны кут» пісаны цалком у духу нашаніўскага рамантызму. Нават і сле-род іншых вершаў зборніка яшчэ смы-там сустрэнем, хаці і рэдкія, але тыпо-сцяя звароты, перапіяція з паэтычнага слоўніка папярэдніх літаратурных пары. Такіх радкоў, якія «Адвечныя съльзы снае вылівае народ», або «Вескі там... гразь, саламянныя стрэхі» не пастыда-сян-бі самыя салідныя нашанівец (прыпом-нім хаці-б Коласавас «Край наш родны, край наш бедны, гразь, балота ды пла-сок»).

У вадній аднак галіне першы зборнік астасца цалком на tym самым этапе разьвіція, як і паэзія нашаніўская — у галіне мастацкай тэхнікі.

Зусім ни тое ў «Жоўтай восені». Тут ужо ні толькі сваім съвєтаадчуваным пісніяркі адыходзіць ад нашаніўскіх узоруў, але і наскрохі новае мастацкае хвормо верша. Не баз уплыну Танка, як і суседніх нам літаратураў, паэтика рагтам раскрывае перад сабою новы, нязнаны сабе дагэтуль, а так багаты съвет новых тэхнічных магчымасцяў, якія значна ўзбагачаюць музыкальна сінія верши, надаюць имі непараўнальна багацейшыя хвормы новай гукавай гар-моні.

Першая знаходка: пісніярка адкрывае, што ні толькі рымамі, словамі з да-кладна тымі самымі гукавымі канчаткамі, можна рымаваць верши, — што дэйні было абавязываючым, амаль аб-

салютным канонам кожнага добрага паэта. Калі ў сваю пару Купала не-калькі разоў скрыстаў з свабоднейшых рымамі, дык Яўхім Карскі ў сваіх «Белорусах» адразу вытыкнуў яму гэта як недахоп, заган. Зусім новых паніцыцій правілы вершаванай гармоніі заво-дзяцца ў навеўшай літаратуре. Там пісменьнікі съведама стараюцца ўжы-ваць побач дакладных рымамі і прыбліз-ных рымамі, асонаансы, гэта значыць ры-муюць словамі з канчаткамі толькі збліжанымі, але не аднолькавымі. Ар-сеневана, як усе нашае новае паэтычнае пакаленіе, адкрывае, што хаці рымы реч музыкальна і прыгожая, але яны з аднай стараны знасіліся, «прыеўліся», дык кіруху аднатоннай ў прыраўнаныі да музыкальна багацейшых асонаансаў, бо асонаансы, гэта ні толькі паўтарэнне,

пярэзвы таго самага, тых самых даклад-на гукаў, але гэта быццам водлік акордам на акорд, дзе побач з ідэнтычнымі гукамі адзываецца разам, шалясціць і цэлая гама блізкіх толькі гукаў, пабоч-ных, асонающих.

Другая навінка: паэтика намагаецца асанаціў даваць ні толькі ў канцы рад-ка, але стараецца насыціць імі ды алі-тэраціямі і ўвесь верш, ад пачатку да канца, гукавой гармоніяй заливаецца ўвесь радок. Здаравася гэта, праўда, спарядычна і ў ранейшых паэтаў, ды цяпер гэта культывуецца з поўнай съве-дамасціці. Прыклад: «Вечар цені ў за-сенях усьпені... Матылём ля гурб віеца вецер, сонцу соннаму пасыцлю сцеле».

Трэцяя розніца — у музыкальнай ролі рytmu. Музыкі кажуць, што душа музыкі, гэта рytm. Стуль і аснаўны музыкальны нэрв верша — гэта ягоны рytmy. У нашай нашаніўскай пазыцыі ён, адзначаны на канцы выразнымі, да-кладнымі рytmami, вылучаеца вельмі выразна. Асабліва рytmічна пазыцыя наўбогшчыца з нашых нашаніўцаў, Янкі Купалы (што падцеміў ужо на пачатку ягоной творчасці Максім Багдановіч).

У нашай навеўшай пазыцыі праз на-грамаджынне нутраных асонаиціяў, «калітэрэцыяў» ды іншых музыкальных прыёмаў, а часткова і праз тарнаваныне менш рэзкіх канцавых рымамі асонаиціяў, рytm verша быццам прытушаецца, прыкрываеца зверху дадатковымі музыкальнымі прыёмаў і бе больш глуха, глубака, чым гэта ёсць у нашаніў-цаў. Вось у гэтым ляжыць прычына таго, што для нашага вуха тыповая на-шаніўская пазыцыя гучыць больш рyt-мична, навеўшая — больш гармонічна.

Гэта што да новай гукава-музыкаль-ной стараны вершаў Арсеньевай. Але паяўлецца адначасна й яркая розніца ў самой мове вершаў, у характеристы-еяной вобразнасці. Новыя пісменьнікі прайаўлююць тэнденцыю ды амбіцыю стварыць асобную, адумысловую паэ-тичную мову, якай сваёй загущанай вобразнасці ды выбуяльм мэтафорызмам сама сабою розыліася-б ды мовы прозы ды пазваліла-б у скупых радкоў невялікага верша зачараўваць магчымыя вілікі ды багатыя съвет мастацкіх вобра-заў і думкі.

Калі паэтычнае мова нашых нашаніў-цаў, абстрагуючы ад ейных музыкальных компонентаў — рytmu, разьмеру, рымамі, нязшам розніца ад наўмаль-ной мовы прозы, дык цяпер паяўлецца нязвычайнай яе мэтафорызация. Таму цяпер верш чытаецца часта і больш цяжка, патрабны час ды некаторая і прыгатованасць, каб адчуць ягоны ма-стасці сонс, бо кожнай фразе, зварт можа быць канцэнтраваным згустком думкі, або вобразуў. Стуль частое й на-раканыне на «цяжкасць», «незразуме-ласць» новых вершаў, іхную «німасла-сць». (Прыклады ў Арсеньевай: «Вечер поўна ў гліняны гладышак на-цадзіў залатое зары...», «Мятуть бяро-зы валасамі нябёс запылены дыван».)

(Заканчэнне будзе)

У, турэцкія вы сваці! —
Як вас няма, то я ціха ў хаце! —
Кандрат ачымы тут бліске,
А Яська, брат яго, съпявает:
Я — адзін; съцежкі мне
Адчынены ўсюды.
А як жэнішся, тады
Не хадзі нікуды.
Я — адзін, я — казак,
І на ліха жонка?
Яна звяяжа цябе,
Чортава галёнка!
Бог мужчыну стварыў,
Потым памыліўся;
Драў чупрыну Адам,
Што з Эвой жаніўся.

— Вось так вы іх! вось, малайчыны! —

— Як ня ўрымствуютъ мужчыны.

— Ну, вышыць, вышыць, хлопцы, трэба!

Яхім! пускай, брат, да Язэпа!

— Не, брат Міхась, дальбог, ня буду!

— Пі!.. ня люблю цябе, маруду! —

Яхім дайшоў да пункту тога,

Дзе ён у съветкі кліку Бога,

Што больш ня вып'е ўжо нічога.

Але Яхімаў звычай зналі,

Дружней мужчыны насадалі,

І наш Яхім, хоць і бажыўся,

Але яз бажбою піц злажыўся.

А далей ён такім-же чынам

Рабіў замінкі тут мужчынам,

Але піў чарку ў чарку зь імі —

І вось ён ліпіае ачымама

І руки зараз разынімае;

Старую песню зачынае:

«Ой, ляцеў авадзень,

А насустраць мушка.

Прыхіліся кума:

Пашапчу на вушку!»

На хату Ганина выступае,

У ладкі плешча, падпявает:

«Зайграйце, музыкі,
Каб я паскакала;
Купіў бацька чаравікі,
Каб я патаптала!»

Мужчыны выклік той прыймаюць

І Фабіяна выпіхаюць.
У скокі зараз-жа пусыціся

Наш Фабіян і закруціўся.

«Падзіўся, Гапка,

Як трасеца шапка!»

А замест шапкі валасамі,
Трасе, як вецер каласамі,

І разынінае свае косыці.

І разыщліся нашы госьцы.

Тут грэбень Пальчык Ян хапае,

Сюды паперку далучае

Ды так-жа грае спрытна, здольна,

Што ногі скачуць мімавольна.

«Бяз музыкі, бяз дуды

Ходзіць ногі ня туды;

Грай-жа, дудка мая!

Куды дудка, туды я!»

Сам гаспадар з кумой Анэлькай,

Руку прыгнуўшы пад камзэлькай,

На панске лад мяце-вальце,

Ўсіх далікатнасцю касуе.

Таксама Юзаф з Карапіны

Ня траціць добрае часіні —

І з гаспадыніяй так кружжыўся,

Аж покі потам лоб ня змыўся.

Андроцкі кінуў і бажыцца,

Сядзіць, ня можа варушыцца;

Адзін зь ім Юрка яшчэ бае;

Яхім-жа тоненка съпявает:

«Пі гарэлку, мой суседзе,

Покуль п'еца!

Конь да дому сам заедзе,

Не саб'еца!»

— Скаакаць хачу! Хто мне паграе?

Музыку! — Пальчык Ян гукае.

І, не чакаючы адказу,

РАЗВІТАНЬНЕ

Шмат нам цвіло,
шмат нам съвяціла
ужо ў жыцьці трымцівых зор,
ды ўсе съпкім,
нясталым пылам
размей па ростанях віхор.
Ен долю ўсьпеніі,
пакамечый,
нас, як лісъцё, сарваў з гальля,
пагнаў па пушчах,
на пустчах,
дзе не аруць і не съпляць.
Мы дапаліяліся
і гасьлы,
мы зноў шугалі угару,
зъмніялі выганы
і ясьлі
ў вадным імкненіі: «Беларусь!»
З аднёю думкай:
«зноў пабачыць»,
з аднай надзеяю: «дажыць»,
зь ліпнёвай радасцій
гарачай
прыльгнучь да роднае мяжы.
І вось сягноўня
чабарэе
нам не яна, а далачынъ
салоных мораў,
плачуць рэі,
віхор у ветразях гучыць.
І ўсё далей
сплывае ў шрасцьць,
ў змрок той Край, дзе люба ўсё.
О, Беларусь, хай так,
мы зь верай
Цябе і ў далеч панясём!

НА МОРЫ

Вакол зяленіца вада,
багуць зялёныя узгоркі.
Здаецца,
толькі зажадаць, —
і чабары запахнучы горка,
рамонкаў бель замігациць
на грабнічах, прыбранных пенай,
і ўрэшце, раз яшчэ ў жыцьці,
нам стане ў мора па калена!
Усё сон...

Салоны подых твар
на песьціць, толькі шыльде,
нетра

гудзе пагрозыліва і вар

зялёны ходаецца зь ветрам.

Новыя вершы Натальлі Арсеньевай

(Заканчэнне)

у вечнасьць...
Для жывых яна — пустое слова.
Твой супакой мяне ў сіло ня зловіць:
З калосьсем залаець хачу ў палёх і я!

КАВ СЭРЦЫ ВІКІНГАЎ МЫ МЕЛІ

Сягоныя мора колеру, якога
бывае лёд зялёны недзе ля Грамніц.
Урзазаўся ў яго, шукаючы дарогі,
наш параплаў, а ён —

зьвініць, зьвініць, зьвініць...

Аб чым?

Што весьціць нам ягоны звон зялёны?
Пашто мы слухаем яго, куды пльвём?
Што загубілі мы й чаго шукаем сёняня,
за сонцам імкучы?

Нязнаны, новы съвет?

Калісі, напяўшы цяглы і кужаль
Галодных ветразяў,

імкнулі, як і мы,

у далеч Вікінгі...
А зь імі імкнулі мужнасьць,
і прага тайніцаў, і зъменнай славы дым.
Каб сэры цыкль і ў нас званамі білі,
мы-б завярнулі ветразі тут, зараз,

на усход.

Туды, дзе у крыві, у роспачы зацьвілай
і сълёзы, і душу ўжо выплакаў народ.
Ды мы на Вікінгі...

Цыкль „Першае Кола“

ПЕРШАЯ ВОСЕНЬ

Арсеньеві дзень паўз места ўдзе.
Хай дзе-ня-дзе рудзее медзь

лісіцца,

ўжо ясна, што па ўсім.
Дзені знае: зъязе далачынъ,

але вясны не надтачынъ,

дых змоўк і съціх.

Прыціхла ў я, руды лісток,

што імкнене,

куды — ці знае хто,
адно далей, далей, далей

над пасмай ходзішчай,

дзе скрэзъ

як і у нас, лісіцё бяроз
і съцілых ліп лягло... сатлець.

Так праста... Ці у нас, ці тут,

лісты рудзенцы і лятуць
па месце ў восенскі прасціяг.

Адно ці ў туб бяроз ў палон

вясна муры й сівы бэтон, —

яна знаю я.

Такой бяды! Яшчэ трыміць

часамі й сонца у лісіці,

і мне на ў думы засынаць,

дых будзем жыць, як набяжыць,

аж зноў зазвоніць крапажы:

— Вясна, вясна, вясна!

ТУТ ГЭТКАЕ ЗАВУЦЬ ЗІМА

Тут гэткае завуць — зіма!

У нас такой зіме на'т назывы ня прыдумаць.
Да сънегу непадобную, густую каламазь

дзячытати басаножкамі распрысківаюць сумна,

скугольшы тармазы задыханых машын,
нязграбна сълігаючыся на павароце...

Кляне ўсё места слоць удосыць, ад душы, ад сънега ўдзе, ўдзе, канючы на лёце.

Ды ў парку, дзе цяпер няма чаго шукаць,
ні цэню, ані модаў на уборы,ён мокрага галъля чапляеца, штукар,
малючы яго у дзіўнія вузоры.І на часіну сад, пакуль не абтрасе
з галінай лётны пыл,здаеца белай казкай,
такою чыстаю, дзяячай у красе,

што ажно хочацца ў захоплены запляскаць!

Ніхто, на пляске,

бо ў хто тут мае час

зіруць на Божы съвет адкрытымі ачымамі?

Імкне натоўп,

і енчаць, і вішчаць

машыны ў гоне,

міма,

міма,

міма...

У МУРОХ

Зяленіцца галъё...

Мне лёгка, хай ад працы

шчымяць і ныноць пальцы...

Доля ўжо такая.

Ды радасці майя няма дзе разгуляцца,

муры, муры, муры зусюль яе съціскаюць.

Няма як прывітаць вясну,

душу наросыцеж

еады адчыніць, напіцца сонца, сіні.

Яна тут, як і мы, вандроўніца і госьція,

ўцікае, ледзь лісіцём акрыноцца галіны.

Мо' хочацца і ёй пагаспадарску, жменій

ячмень буйны зь сяяні расцесяць па бэтоне,

мяккую глебу збаразыніць,

ды цэня

зямлі няма нідзе,

адно каменьне звоніць.

Няхай сабе,

яна, вясна, у сэры, ў песьнях,

весна ўва мне, яе ніхто ў мяне ня возьме.

І ці зъярэцца плён,

ці сон удаца зъдзейсніць, —

зяленіцца галъё

і вішчы твар барозыніць!

О, Новы Край,
як гулі
спыніўшы, хваля нас да порту прыжане,
будзь нам прытулкам цёплым і утульным,
але на Бацькаўшчынай,
не!

З НАЮ

Шэры дым — дробны дождж — над вадою курьшы.
Кроплі суплюща густа на рукі, на твар.
Як іх прагна пілі-б і лісты, і трава!
Ды навокал адно,

і ўніз, і ўгоры,
хвалі щэрых дрыгва,
хвалі сівых гушчары.

І на сэры цыкль дрыгва...

Як параіць сабе,
каб яшчэ раз паверыць чужынне... і жыць?
Парваліся із роднай зямлёю гужы,
Ды сумуу па ёй я на мениш, не слабей,
хочы бяжыць без съязжын
да другай караблі.
Дробны дождж над вадой тчэ сівия радкі,
кроплі таюць на вейках салонай расой,
але знаю ўжо я,

што смалою сасон,
захачу, — і запахне мне вецер марскі,
што мы скроўзь панясём
сон аб родным краі!

ВЯСНА

Я думала:

якай тут вясна
у шэрый пушчы небасяжных вежаў,
дзе за каменьнямі съцюдзёнімі ня знаць
нат пядзі тэй зямлі, што ў нас народі рэжуць?
Ажно і тут яна ускрэсла і цвіце
і ў сіні зыркай над ярамі вулиці,
і ў плямах сонечных на цёмнай цэгле сыцен,
і ў красках, што да туб дзяўчата туляць.
Усюды, дзе ні глянъ,

адно людзям ня ўцям,
яна зялёны свае сукве ніці,
мільнам паасткоту імкненца да жыцьця
із кожнай шчэрбіны у вулічным граніце.
Съмлецца ў галасох гарэзінікі малых,
хвалюеца ў гудкох прарэзлівых машынаў...
І зноў бярэшча радасна съпляліць
сны, што сплылі быті із выраем птушынім.
Хто ведае,

мо' ўлевай веснавой
напоеняя, ўзыйдуць, зарунеюць,
пад ногі лягут залатым жнівом
і ціха зашасцяць: «вяжэце, жне!»

Я думала:

якай тут вясна?
Ня вылускацца ёй з каменнага палону.
Ажно гляджу... і з кожнага гранітнага зъяўніні
съмлецца ў твар яна вяснова і зялёна!

МЭЛЁДЫЯ

На'т места noch прыцішыла...

Так гулка
мой крок зъяўніць у ночнай цішыні.
Набраклі песьнямі за дзень пляцы і завулкі,
ци мо' душа мая?

Лілльёвы змрок зъяўніць.
Адно я не злаўлю мэлёдью мяккую
што апляяя мяне, і пахне, як трава,
і съвечкі каштаноў, і сіні без...

Такую,
вясновую у месце не сарваць,
ня стрэсць з галіны мястовых пыльных клёнаў,
з каменных ходзішчай пад імі не падніць.
Мо' з паплавоу сюды прыйшла яна зялёных,
адтуль, адкуль і я, і гэтая вясна?

Зъяўніць мэлёдыя...
Калышць цішы тоны,
пля ўсё аб вясне лілльёвы змрок.
І гукі места ў ёй, непераможнай, тонуць.

Чуваць адно яе,

і мой упарты крок.

СЪПЯКОТА

Сягоныя, быццам збан,

выпальваеца ў печы
наш горад... Сыпеката — аж бела у ваччу.
Маўляю кісель, трыміць паветра, брукі, плечы
самлелых камяніц...

а я так піць хачу.

Ня варта, запрауды:

ледзь, ледзь пасыпееш выпіць,
а смага вусны зноў шчыпае і пяч.

Чуваць вакол адно —

ўсе сварацца за ліпень,
у сонца ані хто ня ўсцікідае ачай.
А ў нас цяпер жыта хінуць калосьце,

дзічкі

на ўзьмежках церпкі плод залоцяць,
у быльлі

палуднічкі гудуць,
а вечер твар казыча,

і сонца п'юць усе, і людзі, і палі.

Справую-ж піць яго і тут,
гарачым сокам

нальлюся ўся,
каб цешыцца і з ліп,

і з крику кагаркаў над сіняю затокай,
скуль адплываюць у далеч караблі.

(Заканчэнне будзе)

Паэзія душы й розуму

У сваім жыцці я меў прыемныя на-
годы сяброўства, а часта ѹ цеснага су-
працоўніцтва з прадстаўнікамі беларус-
кае літаратуры, — беларускімі пісмень-
нікамі і паэтамі. Близу ўсе яны былі
выключна добрымі і сардечнымі людзь-
мі і на мяне, як на музыку, іхная твор-
чысць дзеянічнала ў першую чаргу
своею мілаграсцю, сваёй пішчот-
насцю і шчырасцю. Яна прымушала
гучэць струны душы.

Гэтак падзейнічала на мяне і паэт-
ка Арсеньева, калі я ўпіршыні па-
знаёміўся зь ейнімі творамі. Але ясна
і для нас музыку, і для ўсіх, што для
якіх шырока аднамінніца,

Каласкі

№ 1
Сакавік 1952 наш дадатак для дзяцей

Выходзіць
раз у месяц

Дарація Дзеткі!

Выпускаючы для Вас першы нумар «Каласку», хачу завізаць з Вамі шчырыя, сардечныя дачынені, пазнаёміцца, пасібраваць.

У малым гарадку, дзе я жыла, як была янич мало дзяўчынка, была я змушаная аbstавінамі хадзіць не ў сваю родную беларускую школу, бо ўсе яны былі пазамыкавыя ворагамі нашага народу, якія захапілі нашу бацькаўшчыну, — а ў чужую,польскую школу. Там здабывала я веду, вучылася: матэматыкі, чужых мовеў, гісторы ўсіх народу — за выключчынем свайго народа беларускага, і іншых прадметаў.

Але гэта ня выпаўняла поўнасцю магіт жыцьці і не задавальвала мае цікавасці — іх я вучылася ў хаце — вучылася мовы свае, свае вершыкі, захапілася нашымі прыгожымі казкамі-легендамі, нашай славай мінішчыны.

Алавядала мне ўсе гэтыя дзівы-байкі і прафу-гісторыю мая каханая цётка.

Гандзій клікалі не ў хаце, Гандзія называлі яе суседзі ў свякі — і ўсе любілі яе.

Вось яна ў навучыла мяне шанаваць і ганарыцца мінішчынай нашай, мец адчыненія вочы і сэрца на творы і звязы прыроды, любіць на толькі ўсі прыгоже, добрае, шляхотнае, але ў хворае ці скалечанае маткі прыроды, — а найблізь за ўсё на съвеце — Бога і цяпер, край забраны.

Дзеёс далёка на Бацькаўшчыне астасілася цётка Гандзія, на мела сілай развітаца ў зямелькай роднай, з кала-

КАЛАСКІ

Бацька з сынам ішлі мяжой каля жытва. Прыгледзеўшыся да каласкоў, пытаеца сын у бацькі:

— Чаму, тата, некаторыя каласкі тырчица прости, задраўши галаву, а ўсе іншыя ўніз пахіліся?

Бацька сказаў: — Тыя каласкі, што пазадзіралі галовы, пустыя, і зь іх нічога ня будзе. Пахіленыя-ж каласкі маюць поўную зяніткі. Яны нас і прахарчуюць праз зімку.

Тады сын сказаў: — Цяпер я ведаю, хто ўтару нос задзірае.

Казка аб Праlesцы

Каждная краска мае свайго анёла-апякуну, якога аваўязкам ёсьць, як прыйдзе вясна, будзіць краскі зь зімовага сну ў адзінства ім прыгожы сіненькія, жоўтые, белыя ды іншых колераў сукеначкі. Шмат працы маюць вясною анёлкі-апякуны; але калі яны ўжо ўсю свою работу на зямлі зробіць — могуць спакойна ляцець у неба і там адпачываць.

Кажды анёлак мае ў небе свой прыгожы пакойчык з агенцам. У пакойчыках гэтых вельмі ясна, ня беснае съвятло съвеціць праз агенцы — бачаць яго і людзі — і называюць зоркамі.

Два анёлкі-апякуны: пралескі і сон-краскі — найлепшыя сябры. Яны што год разам зълітаюць на зямлю будзіць красачкі.

Дзіўна сталася аднаго разу — запала Праlesка-анёлак у сваім златым пакойчыку ў небе, а таму не расцьвілі пралескі.

Ходзіць Марылька па вялікім садзе, заглядае і ў лес суседні, і ў стары парк. — Дзіўна, чаму спазненіца пралеска? — думае дзяўчынка. Вось бачыць яна, які расплюшчылы свае вочкі ў греючу ў вясновым сонцы сіненькія, які вочкі Марылькі, сон-краскі, вось жаўдцеюць і ключыкі, а пралескі няма.

Нахілілася Марылька да сіненькіх красак і шэпча: — Дзе-ж пралесака, сяброўка ваша, скажэце? — Чуе гэта анёлак сон-краскі, ляціць хутчай у неба ў гукае:

— Уставай хутчай, Праlesка, дзеці чакаюць ужо Цябе!

— Ах, пакінь мяне! — кажа разасланая Праlesка-анёлак, там съюздэнія яшчэ на зямлі і я яшчэ выспалася. Відаць лянявалася

БЕЛАРУСКАЯ ЗЯМЛІЦА

Беларуская зямліца
Мяне ўзгадавала,
Маці ў мове беларускай
Песьні мне съпявала.

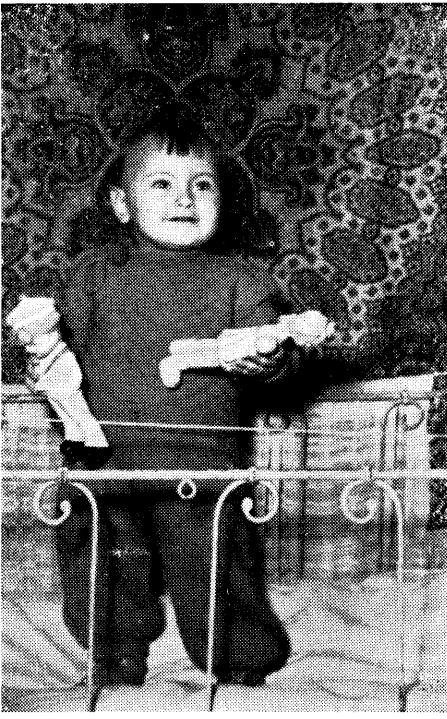
Гэта мова і край родны,
Як жыцьцё, мне мілы,
Не могу их адчурацца
Да самай магілы.

Не могу их адчурацца,
Як руکі, як вока.
Няхай слава Беларусі
Плыве ў съвет шырокі!

Знаемімся між сабой

БЕЛАРУСКІЯ ДЗЕТКІ
у ПАРЫЖЫ

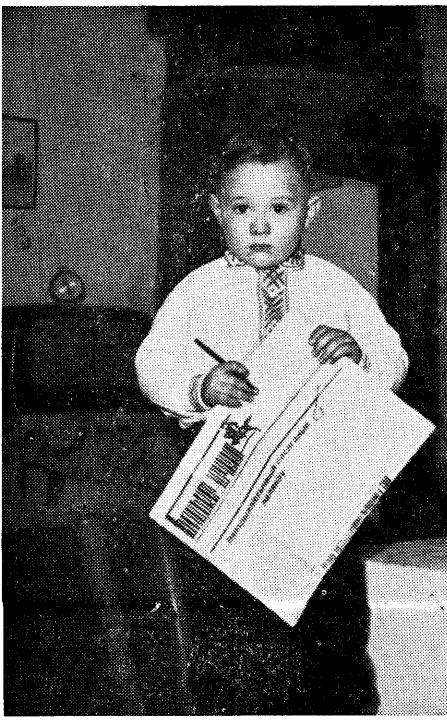
У бедных, а часта ў брудных га-
тэлях Парыжа таксама гадующица
беларускія дзеткі. Яны ня знаюць
вялікага гора, бо іхныя бацькі цяж-
ка працуяць, каб забясьпечыць ім
утрыманье й даць належнае ўзга-
даваныне.

Маленькая Ірка гуляе ў калыс-
цы із сваімі лялькамі. Яна ніколі
ня была ў роднай Беларусі, бо ра-
дзілася на чужыні.

Міхась ездіць на сваім пяра-
стым коніку. Старый ходзяць
у школу ў робаць выдатныя пось-
пехі ў навуцы. У нядзельку яны
любіць адзеца ў нацыянальную
беларускую вопратку, якой ім зайд-
здросяцца іхныя французскія су-
седзі.

Малы Міхась зъвяртаецца да нас
з просьбай: «Спадар Рэдактар, пі-
шыше аб нас і нашай Беларусі
шмат, бо, хоць я на ўмёме чытаць,
але мой тата чытае мене, а як я пад-
расту ў навучуся, то буду сам чытаць,
а пазней стану таксама пі-
саць у сваю газету».

Ад Рэдакцыі: У Францыі ёсьць
шмат беларускіх дзетак, але наш
карэспандэнт ня мог іх усіх адве-
даць і з імі пагутарыць.

Валя прысягала

Усе дзеці ўшлі запісвацца ў скаўцкую
арганізацыю. — Пайду ў я, — думала
Валя. — Весялей будзе і ў лес і ў поле
выбірамся, і зборкі скавукія
цікавыя, чаму-ж не пайсыці, хоць і ад-
гаварывалася яе сябрóўка Галя. Яна ка-
зала, што траба пачаць, паглядзець,
гэта тата яе раіў. А Валя не чакала,
запісалася, і вось прыгатаўленае яна
да прысягі, якай адбудзеца 25 Сакаві-
ка. Цікава, як гэта будзе адбывацца?

Але доўга над гэтым не разжалала,
больш цікавіла яе, як будзе яна выгля-
даць у зялёной амэрыканскай кашулі,
чорнай спадніцы і — аваўязкава ў бел-
ым каўнерыку.

Збліжаўся чаканы дзень 25 сакавіка.
У паветры пахла размоклі замілі,
адчуваўся подых вясны. Прайда, часта мо-
кры сынег і дождик, навіслыя шэрыя
туманы забіралі, здавалася, усю надзею,
што яна, гэтая чаканы вясна ўжо тут.
Але як толькі ўдавалася сонцю выгля-
нуць з-за хмароў, рабіла яно запраў-
дныя куды: зелиніла трава, зъяўляліся
першыя краскі, вызвалілася затрыма-
ная зімовым холадам жыватворчая сіла
прывроды.

Рана, рана абудзілася Валя, усе ў па-
коі яшчэ спалі, не хадзелася будзіць ма-
лую сястру. Валя ціха накінула халацік
і выйшла на двор.

Сонца ўжо паднялося на небе. Съве-
жасцю і нейкай урачыстасцю пры-
вітала яе Сакавіковая раница.

Усе блёкі лягеру прыгожа ўдэкараваныя: з акон зъвіслі гірлянды з зілён-
ых елак, на іх бел-чырвона-белыя
сцяжкі, з некаторых акон паглядзяў на
яе съмейны рыцар на белым кані — ча-
госці ад яе чакаў — нешта ёй гаварыў.

Усё неяк тупа успрымала Валя. Ве-
дала яна, што вось сініня — вялікае
съвіта, съвіта народнага ўздыму, што
съвіткуюць яны яго тут на чужой, ня-
мецкі зямлі, яны выгнаны, адваро-
нены ад роднай глебы. Радаснае съвіта —
съвіта абвешчаныя незалежнасці
Беларусі, але так сумна на сэрцы ў
Валі. Чаму?

Мо' перад ачымі дзяўчынкі ўстаюць
неабмежыны зялёныя прасторы яе Баць-
каўшчыне, мо' песня жаўранка зъві-
ніца ў вушах яе — хто ведае?

Валя вяртаецца ў пакой, хутка апра-
нае скавукі униформу.

Пасля Божа Службы ў царкве,
ідуць на пляц. Вось стаіць Валя ў шэ-
рагу і глядзіць у гару — там калышицы,
развіваетца на ветры нацыянальны
сцяг, вось няусціц іх сцяг, новы, пры-
гожы скавукі сцяг. Перад сіцятам гэтым
будзе складаць і яна, 14-гадовая Валя. Скаў-
кі праваднік паволі, выразна чытае сло-
вы прысягі, яны паўтараюць: ... любіць
Бога і Бацькаўшчыну — далей я ня ведае,
зблыталася думка і ратам нешта здры-
гунулася ў грудзёх, усё стала ясна, Валя

Аб чым шумеў стары дуб

канца краю ў другі. Таму ў сяліліся
людзі па берагах рэчак ды азёр. І жылі
яны ў салашох, зложаных з бярвеньня.

Дзіка выглядала старонка нашая ў той час. Але ў лясах было беззліч дзі-
чы: ласі, зубры, козы, мядзведзі, лісы,
куны. У вазёрах ды рэчках было поўна
рыбы. І хоць дзіка выглядала ў той час
краіна, але прынадбала была яна для
чалавека. У дуплах старавечных дрэваў
чалавек вяліся. За некалькі гадоў яны
такі дуплі мёдом заносілі. Чалавек баз-
клопамі дрэву браў гатовы мёд. Дзіка на-
давала пляяўнічым нажыкі, а пушныя зъві-
ры давалі дарагі скуркі. Куны-ж на-
вевт заміж грошай служылі.

Рассыльваліся людзі ѹ пачалі выся-
кі лес, паслі «ляда», пасеку. І хоць
матыкім ўскотвалі зямлю, але буйнае
збожжа расло на гэтых лядах.

І пачалі паволі падставаць каласістыя
нівы, а на месцы кусцістых зарасні-
каў — багатыя сенажакі. Пачалі буда-
вацца гарады, места, мястечкі ды
вескі.

М. М-ч

НА КУХНІ

Эх, вух, гоцкі, гоцкі!
Заскакалі ў гарышку клёцкі.

Ой, на ліхакім ім даць!

Калі хоцьці пагуляць!

Гэй, шугі, шугі, так!

Пайшлі ў танцы ступа ў гляк.

А таўкач узяўся ў бокі

Ды з качалкай пачаў скокі.

Пайшоў венік з качарожкай,

Апалонік з тоўстай дзежкай,

А місачка з чарпаком.

Бляха-ж грае: — дзылін-бом!

3.

Пайшоў венік з качарожкай,

Апалонік з тоўстай дзежкай,

А місачка з чарпаком.

Бляха-ж грае: — дзылін-бом!

—

Пайшоў венік з качарожкай,

Апалонік з тоўстай дзежкай,

У ўзбуйненых калгасах Беларусі

На падставе савецкай прэсы і радыи не заўёды лёгка ўстанавіць запраудны стан сельскай гаспадаркі БССР, бо усе мяждычаў я зрывы савецкай афрыцыяльнай інформацыя старания хавае, а усякія сельскагаспадарскія дасягненны ў вытворчасць падаюцца толькі па працівах, а не ў барабалотных лічбах. Аднак часамі паяўляюцца такія артыкулы, у якіх нельга скаваць запрауднага налаожэння. Да такіх артыкулаў належака між іншымі справаздачы з г.зв. «Республіканскага селькоўкаўскага рэйду», друкаваныя на балонах менскіх «Звяздзы» за сіненьжані 1951 і студзень 1952 г.

Цэнтральны камітэт камуністычнай партыі Беларусі прыняў у канцы минулага году пастанову аб правядзенні рэспубліканскага селькоўкаўскага (сельскіх карэспандэнтаў) рэйду дзеля праўеркі ходу падрыхтоўкі калгасаў, саўгасаў і МТС (машынаторактарных станцыяў) Беларусі да веснавой сіёбы 1952 г. Мета рэйду была наступная: «выучыць, абагатыць і ўкаранысць практикі перадаваў, выяўленне недахопаў у работе калгасаў, МТС і саўгасаў, партыйных, савецкіх і камсомольскіх арганізацій па падрыхтоўцы да наступаючых палітичных работах і правядзенні змоўкі жывёл» («Звязда», за 13.12.1951).

У вадказ на гэтую пастанову партыі, рэдакціі акруговых і раённых газетаў арганізавалі наведвальні, часта з удзе́лом аграномаў, паасобных калгасаў, саўгасаў і МТС і правілі больш менш да́кладную праверку выканання намечавых планаў работы. Так як метаю гэтых мерапрыемстваў было ўстаноўліць стану падрыхтоўкі да веснавога сезу, дык, ясна, што ў дадзеным выпадку целью было затацца таго руіннага гаспадарвання ў ўзбуйненых калгасах, што зъяўляецца агульным зъявішчам у цэлай Беларусі.

Мы ні маём магчымасці систэматычна атрымліваць савецкай прэсы, а там свае спасынгі апіраем толькі на чатырох такіх справаздачах селькоўкаўскіх рэйдаў, надрукаваных у «Звяздзе» за 23 і 28 сіненьжані 1951 г. і 6 і 13 студзені 1952 г. У гэтых чатырох справаздачах апісаны ход падрыхтоўкі да веснавой сіёбы 14 калгасаў і МТС розных акуругаў Беларусі. Рэйдам устаноўлена, што толькі чатыры калгасы працујуць добра ў выконанію свае заданні згодна пляну, — і яны выстаўленыя, як перадаваў ўзорныя — у двух калгасах, побач з бяспречнымі плосамі, знойдзены таксама ѹпаковкі мінусы, а ё калгасаў і МТС працујуць ніжэй крэтыўні. У іх карэспандэнты заўважылі, што толькі дзяржава якісць работы, але ў агульны зрыў устаноўлена плюну. Вось як аба некаторых з іх адзываюцца ўдзельнікі рэйду:

Рэйдавая брыгада газеты «Бальшавік Палесся», якая праверыла калгас імія Варашлава Мазырскага рабёну, піша, што ѿ калгасе нарыхтоўка ў выважка ўтвареніні — найблізчы адсточкы ўчастак работы. Калгас павінен вывесьці пад яровымі культурамі калія 14.000 вазоў гною ѹ 5.000 тонай торфу. Вывесьці пакуль што калія 800 вазоў гною ѹ 400 вазоў торфу... Дрэнацыя таксама рыхтуецца да вясны насененне. Не арганізаваны ремонт інвентару. Праўленне калгасу не праўляе клопатай ўсім, каб падрыхтаваць да веснавой сіёбы сіх і здраўовых коней» («Звязда» за 23.12.1951).

Селькоўцы Бабруйскай акруговай газеты «Савецкая Радзіма» праўляюць праверку рамонту трактароў і сельскагаспадарскіх машын на Міхалеўскай МТС і знайшли наступнае: «Гэтая МТС — адна з адсточак у вакузе. Плян трактарных работ у гэтым годзе тут ні выкананы... У майстэрні МТС згодна пляну ѿ чацвертым квартале трэба адрамантаваць 13 трактараў. Але пакуль што з рамонту выйшла... адна машына. Замест 28 чалавек 17 сіненьжані ѿ майстэрні працаваў толькі... 3 чалавекі» («Звязда» за 23.12.1951).

Супрацоўнікі газеты «Чырвонае Зімене» выяўчали стан рамонту трактароў і сельскагаспадарскіх машын у Віцебскай МТС. «Выяўліўся няпрыгледны малянак — паўтарае за гэтай газетой «Звязда» за 28.12.1951 г. У МТС ёсьць плян рамонту, складзеныя графікі, але німа змаганыя за іх выкананіе. З рамонту выйшлі чатыры трактары, у той час, як у чацвертым квартале трэба было адрамантаваць 17. Зрывецца графік рамонту сяляк і плюгоў».

Недасягнутым узорам тыпова савецкай арганізаціі працы ёсьць і такі факт, што ѿ калгасах Бабруйскай акругі зъяўлянецца яшчэ «не развязаным пытаннеміне або выработе кляшчоў да хамутоў». Справа дайшца да таго, што «Аблакурый-вейпрамсаў» гэтую «складаную» дэталь вымушчаны прывозіць з арцеляў Гомельскай акругі, выдаткоўчыя на перевозкі вялікія сродкі ѹ загружуючы транспарт» («Звязда» за 28.12.1951).

У гэткім больш менш тоне напісаныя ѹ іншыя справаздачы. Такі вось малонак стану ўзбуйненых калгасаў і холіхнае сельскагаспадарскіх працы, намечанае гадавымі плянамі. Гэтак у запрауднай сіёсці выглядае «радаснае, пачасльвіе і заможнае» жыцьцё беларускага сялян-

ства, прымусова загнанага ѿ зыненавіджаныя калгасы. Ці магчымым было бы падобнае зъявішча на собсکіх індывідуальных гаспадарках беларускіх сялян? Ясна, што не!

Вельми харэтуны яшчэ адзін манімент: На запытаньне карэспандэнтаў аб працівасці падаюца толькі па працівах, а не ѿ барабалотных лічбах. Аднак часамі паяўляюцца такія артыкулы, у якіх нельга скаваць запрауднага налаожэння. Да такіх артыкулаў належака між іншымі справаздачы з г.зв. «Республіканскага селькоўкаўскага рэйду», друкаваныя на балонах менскіх «Звяздзы» за сіненьжані 1951 і студзень 1952 г.

Цэнтральны камітэт камуністычнай партыі Беларусі прыняў у канцы минулага году пастанову аб правядзенні рэспубліканскага селькоўкаўскага (сельскіх карэспандэнтаў) рэйду дзеля праўеркі ходу падрыхтоўкі калгасаў, саўгасаў і МТС (машынаторактарных станцыяў) Беларусі да веснавой сіёбы 1952 г. Мета рэйду была наступная: «выучыць, абагатыць і ўкаранысць практикі перадаваў, выяўленне недахопаў у работе калгасаў, МТС і саўгасаў, партыйных, савецкіх і камсомольскіх арганізацій па падрыхтоўцы да наступаючых палітичных работах і правядзенні змоўкі жывёл» («Звязда», за 13.12.1951).

У вадказ на гэтую пастанову партыі, рэдакціі акруговых і раённых газетаў арганізавалі наведвальні, часта з удзе́лом аграномаў, паасобных калгасаў, саўгасаў і МТС і правілі больш менш да́кладную праверку выканання намечавых планаў работы. Так як метаю гэтых мерапрыемстваў было ўстаноўліць стану падрыхтоўкі да веснавога сезу, дык, ясна, што ў дадзеным выпадку целью было затацца таго руіннага гаспадарвання ѿ ўзбуйненых калгасах, што зъяўляецца агульным зъявішчам у цэлай Беларусі.

Мы ні маём магчымасці систэматычна атрымліваць савецкай прэсы, а там свае спасынгі апіраем толькі на чатырох такіх справаздачах селькоўкаўскіх рэйдаў, надрукаваных у «Звяздзе» за 23 і 28 сіненьжані 1951 г. і 6 і 13 студзені 1952 г. У гэтых чатырох справаздачах апісаны ход падрыхтоўкі да веснавой сіёбы 14 калгасаў і МТС розных акуругаў Беларусі. Рэйдам устаноўлена, што толькі чатыры калгасы працујуць добра ў выконанію свае заданні згодна пляну, — і яны выстаўленыя, як перадаваў ўзорныя — у двух калгасах, побач з бяспречнымі плосамі, знойдзены таксама ѹпаковкі мінусы, а ё калгасаў і МТС працујуць ніжэй крэтыўні. У іх карэспандэнты заўважылі, што толькі дзяржава якісць работы, але ў агульны зрыў устаноўлена плюну. Вось як аба некаторых з іх адзываюцца ўдзельнікі рэйду:

На Людвінскім Каталіцкім Універсітэце студнікім амала 8.000 чалавек, з іх — каля 360 чужынцаў, якія прэзентуюць 36 нацыянальнасцю. Большая частка групава прадстаўляе сабою дзяржаўнага народаў ѿсіх кантынентаў свету. Студэнты гэтая катэгорыя ёсьць прысланыя ѿ 1940 г. на балонах адзін савецкай гаспадаркі, якія з гэтym не згадзіліся і аснаўную віду з'яўлявалі на недастатковую разынільнальна-палітычную дзеяльнасць, якія з'яўляюцца ѿмі «Кароткага курсу гісторыі ВКП(б)» спрычыніліся да таго, што ён змог куды дзяліць рабіць апераціі на сваіх падразніхах, чымосьці перад гэтym, калі не працівудыў яшчэ гэтай «кнігі ўсіх мужчын».

Але жарты на бок! Выхой прыведзе факты вымоўна съветчанца ѿ тым.

што сельская гаспадарка Беларусі знаходзіцца ѿ стану понас руіны. На цынка установіць і прычыніць такога занададзенія сельскіх гаспадаркі.

З'яўляніне краунікам калгасаў віны на недаходах работнічых рук падыгрывае яшчэ раз, што вялікай колькасцю мужчын або знаходзіцца ѿ рабадаў савецкай арміі або ѿ турмах і канцэнтрацыйных лігероў. Ня менш важнай прычынай руіннага стану калгасаў ёсьць блас спречна ѹ тое, што сяляне, пазбаўленыя сабекай зямлі ѿ падараціўнай сістэмы калгаснага прыгону, зъяўляюцца асабістымі засадамі ѿсіх падразніхах, якія не зацікаўлены ѿ выніках сваіх працы, з якіх калгасаўніца не іні, але чужак для іх дзяржава. У гэтай сялянскай пасынкасці ёсьць абыяканасць і выражансць някраз пратэсців беларускага сялянства супраць ягонае бязлітасціна эксплатаціі ѿ калгаснага прыгону. Да ўсяго гэтага трэба яшчэ дадаць і тое, што бязупынныя бальшавіцкія экспрэсіі, праводжаныя ѿ галіне сельская гаспадаркі, наўбояшы ѿ ўсіх калгасаў, якія з'яўляюцца ѿмі «Бальшавікі» і «Бальшавікі» на разынільна-палітычную віду на сельскіх гаспадарках.

Ст. Крушынич

2.12. м.г. Сябра Літаратурнага Згуртавання «Шыншына» Мікола Вірда на просьбу прафэсараў укрainскай Вольнай Акадэміі Навук, цэнтр якой цяпер знаходзіцца ѿ Вініпегу, зрабоў даклад на тэму: «Сучасная беларуская літаратура». Дакладчык даўжэй запыніўся на шыяхах развіція і ролі літаратуры ѿ адраджэнні беларускага народу, а таксама разказаў пра жудасныя зыдзекі сучаснага акупантана Беларусі — савецкай Рәссеі над тварцамі беларускай літаратуры. Даклад выклікаў з боку слухачоў вялікое зацікаўленыне беларускай літаратурай і нааугул беларускай вызвольнай спраўе. Ен так-же шырака быў амаль на ўсіх съездах беларускіх народных літературных асаўтаваній.

Хроніка беларускага жыцця у Вініпегу

(Глядзі 78-79 нумар «Бацькаўшчыны»)

мітаванія на ўсю Канаду ѿ ЗША. Гэта была адумыслована ладжаная перадача міжнародных калядных песняў, у якой так-же прымалі ўдзел найлепшыя мясцовыя хоры і салісты. Пайманінна: украінцы (хор), ангельцы (хор), скандынаўцы (хор), французы (хор), немцы (хор) і беларусы (соле).

Цудоўнае выкананне съевакам наўшыя песьні прынесла им яшчэ адзін міністэрства: украінцы (хор), савецкай Рәссеі над тварцамі беларускай літаратуры. Даклад выклікаў з боку слухачоў вялікое зацікаўленыне беларускай літаратурай і нааугул беларускай вызвольнай спраўе. Ен так-же шырока быў амаль на ўсіх съездах беларускіх народных літературных асаўтаваній.

*

7.1. сёлета, крыху «стаўши на ногі», беларускія калёніі ѿ Вініпегу съвяткавала Куцыцо й Калядны дамашнія старадареларускія традыцыі, што было адзначанае ў мясцовай канадскай прэсе.

*

7.2. 1. сёлета ѿ дзень Дзяржаўнасці Украіны на адумысловым съязце, ладжаным з гэтае нагоды, сакратаром БНК у Вініпегу ад беларускай калёніі былі зложаныя найлепшыя пажаданіні братніму ўкраінскаму народу.

*

7.3. 1. сёлета ѿ дзень Дзяржаўнасці Украіны на адумыловым съязце, ладжаным з гэтае нагоды, сакратаром БНК у Вініпегу ад беларускай калёніі быў зложаны на падарунак народнай амаль на ўсіх съездах беларускіх народных літературных асаўтаваній.

Міністэрства Дырэкцыя ІМКА Фэстываль плянуете ѿ гэтym годзе настава зарганізаць такі-ж Міжнародны Фэстываль у дніах 21-га і 22-га красавіка, і мінілага даючы год. Ужо адбыўся першыя нарады. Беларусы Вініпегу так сама ёт сёлета плянуюцца з'язд на падарунак народнай амаль на ўсіх съездах беларускіх народных літературных асаўтаваній.

M. B.

З беларускага студэнцкага жыцця у Бэльгіі

На Людвінскім Каталіцкім Універсітэце студнікім амала 8.000 чалавек, з іх — каля 360 чужынцаў, якія прэзентуюць 36 нацыянальнасцю. Большая частка групава прадстаўляе сабою дзяржаўнага народаў ѿсіх кантынентаў свету. Студэнты гэтая катэгорыя ёсьць прысланыя ѿ 1940 г. на балонах адзін савецкай гаспадаркі, якія з гэтym не згадзіліся і аснаўную разынільнальна-палітычную дзеяльнасць, якія з'яўляюцца ѿмі «Кароткага курсу гісторыі ВКП(б)» спрычыніліся да таго, што ён змог куды дзяліць рабіць апераціі на сваі